

ISSN 2409-1359

Міністерство освіти і науки України
Одеський національний політехнічний університет
Гуманітарний факультет
Кафедра соціальної роботи та кадрового менеджменту

Співорганізатори:

Міжнародна академія соціальної роботи

Жемайтійський коледж (Литва)

Південно-Українське відділення Соціологічної асоціації України

Головне управління праці та соціального захисту населення
Одеської обласної державної адміністрації

**МАТЕРІАЛИ
ВОСЬМОЇ МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
«АКТУАЛЬНІ ДОСЛІДЖЕННЯ В СОЦІАЛЬНІЙ
СФЕРІ»**

17 ЛИСТОПАДА 2016 РОКУ

Одеса
2016

Актуальні дослідження в соціальній сфері

ББК 60.54.94.3
УДК 316.472.082.2
A43

Редакційна колегія:

Головний редактор: В. В. Корнєшук, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри соціальної роботи та кадрового менеджменту Одеського національного політехнічного університету

Члени редакційної колегії:

Волович В. І., доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри методології та методів соціологічних досліджень Київського національного університету ім. Т. Г. Шевченка

Хижняк Л. М., доктор соціологічних наук, професор кафедри прикладної соціології, заступник декана з наукової роботи соціологічного факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна

Гансова Е. А., доктор філософських наук, професор кафедри філософії та соціології Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

Іванчук М. Г., доктор психологічних наук, професор, завідувач центру моніторингу та забезпечення якості підготовки фахівців Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

Федірчик Т. Д., доктор педагогічних наук, доцент, заступник декана факультету педагогіки, психології та соціальної роботи Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

Колот С. О., кандидат психологічних наук, доцент, декан гуманітарного факультету Одеського національного політехнічного університету

Рецензенти:

Богданова І. М., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри соціальної педагогіки, психології та педагогічних інновацій Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

Онищук В. М., доктор соціологічних наук, професор, завідувач кафедри соціології Інституту соціальних досліджень Одеського національного політехнічного університету ім. І. І. Мечникова

A43 Актуальні дослідження в соціальній сфері : матеріали восьмої міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 17 листопада 2016 р.) / гол. ред. В. В. Корнєшук. – Одеса: ФОП Бондаренко М.О., 2016. – 289 с.

У збірнику опубліковані матеріали українських та зарубіжних авторів, які висвітлюють проблеми соціальної роботи, кадрового менеджменту та професійної підготовки фахівців.

ББК 60.54.94.3
УДК 316.472.082.2

© Одеський національний політехнічний університет,
кафедра соціальної роботи та кадрового менеджменту, 2016 р.

Семенкова А. Н. (Одесса, Украина)

**МЕТОДОЛОГИЧЕСКАЯ ОСНОВА ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНОЙ
РАЦИОНАЛЬНОСТИ**

В тезисах освещается полипарадигмальный подход к проблеме рациональности в социально-гуманитарном знании и особенность дефиниции социальной рациональности в контексте социальной науки.

Semenkova A. (Odessa, Ukraine)

**METHODOLOGICAL GROUNDWORK PROBLEM
OF SOCIAL RATIONALITY**

The thesis considers the polyparadigmatic approach to problem of rationality in social-humanitarian Sciences and feature definition social rationality into social Science.

Дефиниція рациональності – проблема поліпарадигмальна, многократно обсюждуемая в філософській і соціологічній літературі. Існує, в свою очірдь, значительні труднощі в попытках построєння єдиної інтерпретації рациональності. Теоретичний плюралізм в отношении рациональності являється значительної методологіческої проблемою.

Всякое утверждение единства рациональности, все же подразумевает ее специфические разновидности, например, исторические типы, классическую, неклассическую и постнеклассическую рациональности в науке и др. Так, признавая многообразие разновидностей рациональности, различают «закрытую» и «открытую» рациональности (В.С. Швырев [2, с. 7]). Отстаивая единство научной рациональности, но одновременно сохраняя идею разнообразия рациональностей, Е.П. Никитин вводит понятие спецрациональности, которая присуща определенной форме духовной деятельности [2, с. 30]. Анализируя проблему рациональности в гуманитарном знании А.И. Афанасьев выделяет «объектную» и «субъектную» формы рациональности, что позволяет осмысливать многообразие проявления рациональности и выделить, при этом, единые критерии научности [1].

Однако, указанные подходы в обозначении рациональности не отражают все возможные ее интерпретации, а существенные отличия в описании дефиниции рациональности приводят к невозможности их операционального использования при изучении социальных объектов сквозь призму дихотомии «рациональное – иррациональное». Эволюция научной рациональности представляет собой процесс, в контексте которого рациональность перестает существовать только лишь как гносеологическое явление. Признается синтез рациональности и иррациональных содержаний, разделение которых возможно лишь на уровне отвлеченного теоретизирования.

В этой связи, в рамках социологического дискурса вводится дефиниция социальной рациональности, как возможности теоретического изучения различных аспектов социальной реальности. Вместе с тем, не став исключением из общей методологической проблемы рациональности, социальная рациональность также не имеет единой интерпретации своего содержания.

В рамках одних определений, социальная рациональность выражается как совокупность образцов социально-группового поведения. Так, согласно определению, приведенному А. И. Ракитовым, рациональность есть «система замкнутых и самодостаточных правил, норм и эталонов, принятых и общезначимых в рамках данного социума для достижения социально-осмысливших целей» [3, с. 69]. В определениях других авторов, рациональность выступает в контексте гносеологической и социализирующей деятельности индивидов и групп. В интерпретации третьей группы авторов доминирует системный подход. При этом, отметим, что ряд исследователей в своих работах определяют термин «социальная

рациональность» неявно, или же не приводят его дефиниции вообще, что порождает неоднозначность его употребления. В рамках данных определений остается открытым вопрос о возможности обнаружить всеобщее, инвариантное содержание, выражающее сущность социальной рациональности. Постнеклассическая методология, включающая в область анализа субъект познания, позволяет положительно ответить на этот вопрос и выделить в качестве инварианта в данных определениях свойство рефлексивности (вербализованности), вне которого приведенные определения перестают существовать (определения, а не явления, которые в них зафиксированы) [4]. Следовательно, социальную рациональность следует представить как любой рефлексивный акт индивидуального или группового субъекта социального действия, осуществляемый с помощью вербальных средств коммуникации. Приведенные выше определения рациональности, независимо от их содержания, выступают примерами проявления рациональности социальной, т.к. представляют собой результаты научной рефлексии индивидуального и коллективного субъектов познавательной деятельности. При этом, нельзя не согласиться с Д. О. Труфановым [4] в том, что существование несоциальной рациональности в принципе невозможно, вследствие соответствующей невозможности вербализованной рефлексии за пределами социальной реальности. В положительном варианте – рациональность всегда социальна. В контексте данного утверждения проблема социальной рациональности выступает актуальным предметом социологического анализа, результатом которого возможно создание операционной теории социальной рациональности, в рамках которой допустимым становится изучение структурно-динамических качеств социума.

ЛІТЕРАТУРА // LITERATURA // REFERENCES

1. Афанасьев А. И. Проблема рациональности в информационном обществе / А. И. Афанасьев, И. Л. Васilenко [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.rusnauka.com/12_EN_2008/Philosophia/31374.doc.htm
2. Исторические типы рациональности / [Отв. ред. В. А. Лекторский]. – Т.1. – М., 1995. – 350 с.
3. Ракитов А. И. Рациональность и теоретическое познание / А. И. Ракитов // Вопросы философии. – 1982. – № 11. – С. 68-81.
4. Труфанов Д. О. Рациональность как фундаментальная характеристика социальных систем. Постнеклассический (универсумный) подход: монография / Д. О. Труфанов. – Красноярск: Сиб.федер.ун-т, 2013. – 124 с.

Богуславська Ю. Ю. (Одеса, Україна)
РУКОДІЛЛЯ ЯК СПОСІБ ВІДПОЧИНКУ

В тезах аналізується місце та роль рукоділля в системі дозвіллової діяльності мешканця сучасного мегаполіса.
